

65. Beneški *Biennale Musica* v letu 2021

Letošnji 65. mednarodni festival sodobne glasbe na beneškem Bienalu poteka pod novim vodstvom skladateljice in direktorice Lucie Ronchetti, ki je znova namenila več prostora sodobni komponirani in zlasti vokalni glasbi. Zanimivost tokratnega festivala je bila posebna pozornost, namenjena glasu, ki je bil povezovalna nit med beneško šolo in sodobnimi deli. Festival je zasnovan zelo na široko, saj poleg koncertov ponuja tudi happeninge, komorni glasbeni teater, opero in instalacije ter eksperimentalne performanse. Uradni naslov letošnjega festivala je torej *Choruses in pleg vokalne zasedbe Coro della Cappella Marciana* smo lahko slišali še druge (*Theatre of Voices*, *SWR Vokalensemble in Neue Vocalsolisten*, *Sequenza 9.3* ter *Accentus*). Poleg srečanjem, koncertom in konferencam smo udeleženci lahko sledili tudi predavanjem o beneški šoli, ki so povezala to glasbeno vokalno beneško tradicijo s sodobnostjo.

Choruses ali kaj nam sporoča tradicija beneške šole

To povezavo je v svojem delu prikazala tudi skladateljica Christina Kubisch, ki je iskala vzor pri renesančni beneški glasbi ter zasnovala *Il viaggio della voce*, s katerim s posnetimi glasovi, ki jih predvaja in znova snema, ustvarja »novo abstraktno polifonijo«, ki jo je predstavila v cerkvi sv. Marka, v kapeli Marciana. Novo delo, nastalo po navdihu v vokalno, pa je po naročilu Bienala napisala tudi italijanska skladateljica Marta Gentilucci, sicer doktorica znanosti s Harvarda, ki trenutno opravlja raziskavo na pariškem IRCAMu. Za svoje delo je uporabila vsebino štirih pesnic, ki jih družijo izrazita zvočna vrednost njihovih pesmi. Skladba se je odvijala prek Giardinov in ulic ter trgov v Benetkah po mestu in se zaključila v gledališču Teatro alle Tese. Zasnovana je za mešani vokalni ansambel in štiri soliste, vsebinsko pa združuje povsem raznovrstne svetove, od verskega obreda do protestov. Vokalni ansambel Neue Vocalsolisten je letošnji dobitnik srebrnega leva in občinstvu se je predstavil na koncertu z deli Georga Lewisa in Sergeja Newskija. Prvi je prispeval skladbo *Amo*, ki govori o temnopoltem filozofu, ki je kot suženj prvi dokončal evropsko univerzo v 18. stoletju. Besedilo se izvaja v več jezikih in v kombinaciji z elektroniko, ki petje predvaja po

prostoru, da se konfrontira in dopolnjuje s petjem v živo. Neue Vocalsolisten so se izkazali z močnimi in izrazitimi glasovi, ki se raztezajo od visokega soprana do basa in so jih znali prepletati na način, da je vsak ohranil svoj značaj, a so skupaj delovali konsistentno in so se prepletali s predvajanimi. Izjemna virtuoznost in gibkost glasov sta nas navdušili in sta se kazali v izenačenem, a jasno artikuliranem izvajanju. Sergej Newski je uglasbil pretresljivo izpoved homoseksualcev, ki so jih v Rusiji v začetku 20. stoletja preganjali in so njihove tragične usode večinoma zamolčane. Newski je tako dal glas posameznim zgodbam, ki tečejo v angleščini (nadnapisi), ruščini (pripoved na video posnetku) in nemščini (izvajalci). Glasovi se gibljejo pretežno v visokih registrih in se izmenjujejo z vzdihom in pretresljivo pripovedjo. Izbrušena vokalna podoba zasedbe se je odlično ujemala z globino zgodbe in ustvarili so res presunljivo zvočno uprizoritev tragičnih usod.

V žarišču – skladateljica Kaija Saariaho

Zatega leva je letos za svoj skladateljski opus, v katerem vidno mesto prav tako namenja glasu, prejela finska skladateljica Kaija Saariaho. Skladateljica velja za mojstrico dialoga z naravo. V svojih delih združuje severnjaški čut za fineso zvoka in obravnava orkester celostno, da imamo občutek, kot bi poslušali en sam inštrument. Izobraževala se je v Helsinkih, kjer je postala članica skupine Korvat auki, ki se je posvečala sodobni glasbi. Po študiju pri Brianu Ferryneoughu v Freiburgu se je udeležila tudi tečajev v Darmstadtu in se nato odpravila v Pariz, kjer se je spoznala s spektralno glasbo Gérarda Griseya in Tristana Muraila, ki jo je močno zaznamovala. Njena dela so izrazito lirična in zelo premišljena ter prečiščena. Posveča se zvoku kot takem in ima nenavadno afiniteto do tolkal, ki jih obravnava zelo rahločutno ter jih jemlje kot nadvse subtilen inštrument. Ob pomoči dodatnih zvočil raziskuje njihov zvok v smislu prefinjenosti in pritajenosti, nikakor ne bučne izraznosti. V delu *Notes on Light*, ki smo ga slišali v gledališču La Fenice, je skladateljica izpostavila violončelo, ki pa ni v vlogi klasičnega solista, marveč se mora z orkestrom tudi konfrontirati in se mu na trenutke prepustiti ali že kar podrediti. Gre torej za dinamiko celotne zasedbe, v

kateri orkester barvito dopolnjuje solista, kar je bilo čudovito slišati v trenutkih skupne igre, na primer violine in violončela. Omenili smo že vilinsko igro tolkalcev, ki v nasprotju s siceršnjim klišejskim značajem tolkal raziskujejo rahlost udarca in zračnost ter fineso zvoka. Posebej je treba omeniti vrhunskost orkestra Teatra La Fenice, ki je znal vse potankosti in subtilnosti izraziti s preciznostjo in občutkom ter so veskozi izražali izjemno povezanost, dialog in izjemen zvok. Seveda ne gre brez omembe odličnega solista na violončelu, Anssija Karttunena, orkester pa je vodil Ernest Martinez-Izquierdo, ki je izkazal prožnost in energijo. Večer je poleg dela Kaije Saariaho zaznamovala tudi orkestrska priredba Debussyjevega dela *Children's Corner* za orkester, delo danskega skladatelja Hansa Abrahamsena. Delo je orkestrirano briljantno in je po zaslugi orkestra zvenelo čisto, jasno in debussyjevsko igrivo. Občudovali smo predvsem uigranost in barvito dopolnjevanje inštrumentov ter njihovo skupno igro, saj jo dosegajo le najboljši orkestri.

Drugi večer je bil prav tako posvečen Kaiji Saariaho in njeni operi *Only the Sound Remains*, napisani na deli gledališča no, imenovani *Tsunemasa in Hagoromo*, v prevodu Ezre Pounda. Gre za prečiščeno postavitev po vzoru vzhodnjaškega gledališča, kar ji daje po eni strani tradicionalen in po drugi sodoben značaj. V delu se petje protagonistov družijo z rafiniranim gestualnim plesom, ob spremstvu »zbor« pevcev, ki spremljajo dogajanje skupaj z orkestrom. Vloga obeh vodilnih pevcev se dejansko vzoruje pri gledališču no, kar pomeni malo dogajanja v smislu poudarjanja bistva in izčiščenosti vsebine, tako v pevske kot vsebinske smislu. Druženje plesa, pevske pripovedi in instrumentalne ter pevske spremljave nas je popeljalo v občuteno doživljanje sodobnega skozi prizmo vzhodnjaške tradicije, čemur se je Kaija Saariaho približala z njej lastno subtilnostjo in premišljeno vlogo orkestra, v katerem je poudarila sicer dramatične, a svetle in lirične tone in znova izkoristila njegov potencial v smislu rafinirane zvočne slikovitosti. Prefinjenost gibov, dolgi vokali in šepet spremljevalnih pevcev ter počasen ritem dogajanja so se odvijali kot nekakšen ritual, skladateljica pa je znova pokazala neprekosljiv talent pri rabi tolkal in godal.



- 1 Prejemnica zlatega leva za skladateljski opus, Kaija Saariho
- 2 *Wölfl-Kantata* Georgesa Aperghisa v izvedbi SWR Vokalensemble in Neue Vocalsolisten
- 3 Instalacija Chonglian Yuja *I see the water in the cloud*
Vir fotografij: Biennale

Instalacije

V prostorih Arzenala smo si ogledali tudi instalacijo Chongliana Yuja *I see the cloud in the water*. Gre za predstavitev osmih posebljenih robotov, ki predvajajo posnete človeške glasove. Ti se oglašajo z vsakdanjimi zvoki, pa vse do odlomkov korala ali kratkega sola, pri čemer avtor reminiscira beneško okolje in zgodovino. Personifikacijo robotov bi lahko razumeli kot simulacijo sveta okrog nas, ki se zaradi živosti posnetega človeškega glasu zdi kot resničen, po drugi strani pa nas opominja na odtujenost in brezdušnost sodobne družbe in individuuma v njej, kar je ponazorjeno z roboti.

Nekdanji nagrajenci in sedanji obeti

Na letošnjem bienalu bi izpostavili še Georgesa Aperghisa, ki je že pred leti prejel zlatega leva in se je tokrat predstavil z *Wölfl-Kantata* za vokalni ansambel in zbor, ki govori o tragični usodi nenavadnega švicarskega umetnika, predstavnika art brut. Aperghis je pri tem povedal, da ga zanimata »kaos in tveganje, da bi se v njem izgubili«. Pri tem je želel v glasbi predstaviti slikarjeva dela, jih zvočno upodobiti. Za ključek omenimo še Sylvana Bussottija, ki je za bienale pripravil delo *Per 24 voci adulte o bianche*, del cikla *Cinque frammenti all'Italia*, ki temelji na literarni predlogi različnih piscev. V delu združuje kompozicijski pristop, ki sledi metodi in obenem daje dovolj svobode za interpretacijo.

Seveda je bienale še mnogo več od navedenega in še vedno je eno od vidnih evropskih prizorišč sodobne glasbe. Letos je dobil tudi nove razsežnosti in vsebine in orientacija na vokal se je izkazala za zelo zanimivo. Širok spekter dogodkov in skladateljskih ter izvajalskih imen obiskovalcem omogoča izbiro in celosten pregled dogajanja po svetu, raven izvedb pa je zares v veselje tudi zahtevnemu občinstvu. Organizacija festivala je bila tudi letos brezhibna, tako da nam za prihodnost ne ostane nič drugega kot le želja, da bi se Slovenci na bienalu znova izkazali, kot je bilo to v primeru nastopa pihalnega kvinteta Slowind. Priložnost se bo zagotovo spet ponudila in veselimo se je že vnaprej, saj si domači skladatelji in izvajalci to nedvomno zaslužijo.

Marina B. Žlender

